

Janusz Kumala

Maryja w czasach ojców Kościoła (I-III)

Salvatoris Mater 11/2, 7-8

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maryja w czasach ojców Kościoła (I-III)

Ojcowie Kościoła pierwszych wieków chrześcijaństwa są świadkami wiary, którzy nadal pomagają nam zrozumieć tajemnicę Chrystusa i Jego Matki. Niektórzy z nich, zwłaszcza w pierwszych trzech wiekach, potwierdzili swoje świadectwo śmiercią męczeńską.

W pismach ojców Kościoła odnajdujemy pierwsze refleksje nad tajemnicą Maryi, Matki Jezusa, dokonywane w oparciu o świadectwa biblijne, zarówno Starego, jak i Nowego Testamentu. Kluczem do zrozumienia roli Maryi w historii zbawienia była dla ojców Osoba Jezusa Chrystusa. Stąd też ich nauczanie o Maryi miało charakter wybitnie chrystologiczny i eklezjalny. W pismach ojców odnajdujemy refleksję o Maryi, przeprowadzaną nie w sposób autonomiczny, ale zawsze w relacji do Chrystusa i Kościoła.

Kontemplując misterium Wcielenia ojcowie dostrzegali w nim istotną i niezastąpioną rolę Maryi z Nazaretu, jako Tej Niewiasty, która poprzez swoje *fiat*, jako nowa Ewa otworzyła nowy etap historii zbawienia. W nauczaniu pierwszych ojców dominowało ukazywanie historycznej rzeczywistości Chrystusa jako Boga-Człowieka. Obecność Maryi jawiła się zatem jako gwarancja człowieczeństwa Jezusa, a w konsekwencji skuteczności Jego zbawczej misji: Chrystus przyjął wszystko, co ludzkie, aby zbawić całego człowieka.

Wyznanie wiary w Syna Bożego, który stał się Człowiekiem, było ściśle związane z uznawaniem prawdy o Maryi jako Dziewicy i Matce. Misterium dziewictwa Maryi ujmowano w perspektywie chrystologicznej, jako wydarzenie zbawcze, w którym objawiła się interwencja Ojca, który dał nowy początek historii zbawienia przez posłanie Syna, który za sprawą Ducha Świętego wcielił się w łonie Dziewicy. W przekonaniu ojców prawda o dziewiczym poczęciu Chrystusa jest fundamentalnym elementem wiary, który odsłania ludzki początek Chrystusa, a zarazem odnosi się do Jego Boskości.

Macierzyństwo Maryi pozwalało zobaczyć prawdę o rzeczywistym człowieczeństwie Jezusa, który przecież nie był pozornym czy bezcielesnym człowiekiem, ale w całej pełni *ludzkim* i poddanym ludzkim prawom egzystencji – od poczęcia, przez narodzenie, życie w ciele i śmierć. Narodzenie z Maryi było absolutnie realne i we właściwym świetle ukazywało oraz potwierdzało Bóstwo i człowieczeństwo Chrystusa. Maryja, Matka-Dziewica jest znakiem wszechmocy Boga i nowości Jego działania w historii.

W nauczaniu ojców, począwszy od Justyna, ważny motyw stanowił paralelizm Ewa – Maryja: jak pierwsza niewiasta, dziewica, była

przyczyną śmierci, tak nowa Niewiasta, Dziewica, stała się przyczyną życia. W tym świetle rozważano aktywną i skuteczną obecność Maryi w historii zbawienia, której kulminacją jest Jezus Chrystus. W Maryi wypełnia się „znak dziewicy” (por. Iz 7, 14), której maczynie łono staje się źródłem odrodzenia dla ludzkości, ponieważ rodzi Chrystusa, Zbawiciela świata.

Refleksja nad tajemnicą Maryi i Jej rolą w Bożym planie zbawienia była podejmowana przez ojców w przestrzeni eklezjalnej, zgodnie ze świadectwem Pisma o obecności Maryi w pierwszej wspólnocie wierzących (Dz 1, 14). Stąd też Maryja jest pojmowana jako figura Kościoła i wzór dla wierzących. Maryja i Kościół są dziewicami i matkami, które rodzą Chrystusa. Wierzący odnajdują w Maryi wzór i archetyp chrześcijanina, który rodzi Chrystusa w swojej duszy, poznając Go coraz pełniej na drodze wiary i stopniowo utożsamiając się z Nim w miłości.

Ojcowie Kościoła, podążając drogą wierności Ewangelii, przekazują te prawdy o Maryi, które odnoszą się Osoby i misji Chrystusa, a zwalczając ówczesne herezje, wyjaśniają i bronią fundamentów wiary. Wyraźnie też dostrzegają w tym kontekście znaczenie i rolę Maryi, a szczególnie Jej dziewictwa i macierzyństwa. Oczywiście, Maryja nie jest centralnym tematem ich zainteresowania, ale zawsze obecnym w centrum poszukiwań głębszego zrozumienia misterium Chrystusa. Następne pokolenia ojców i pisarzy Kościoła podejmą i rozwiną te pierwsze intuicje maryjne.

W pismach pierwszych ojców Kościoła nie znajdziemy „mariologii”, rozumianej jako systematyczny wykład o tajemnicy Maryi, ale jednak elementy ich maryjnego nauczania są niezwykle ważne i nadal aktualne oraz inspirujące. Wyznaczają też drogę teologicznej refleksji o Maryi, która winna być biblijna, chrystocentryczna, soteriologiczna, eklezjalna i egzystencjalna.

Obecny numer „*Salvatoris Mater*” przynosi studia poświęcone niektórym ojcom Kościoła pierwszych trzech wieków chrześcijaństwa. Mam nadzieję, że nie tylko przybliży ich maryjne nauczanie, ale też zachęci do dalszych badań i inspiracji w kontekście współczesnego odkrywania tajemnicy Maryi.

Janusz Kumala MIC